

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har den 7 mars 2000 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 1999/2000:64 Polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengen, jämte motioner i de delar som har samband med utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till propositionens avsnitt 9.3 Schengen och narkotiska läkemedel. Några motioner har inte väckts i denna del.

Utskottet har vid sammanträde den 21 mars 2000 erhållit information av företrädare för Socialdepartementet och Läkemedelsverket om Schengen och narkotiska läkemedel.

Socialutskottet

Schengensamarbetet

Det Schengensamarbete som Sverige anslutit sig till utgör ett led i strävandena inom EU att förverkliga målet om den fria rörligheten för personer – en av grundstenarna i EG:s regelverk. Personkontrollerna vid gränserna mellan de länder som deltar i samarbetet skall avvecklas successivt. För att den fria rörligheten inte skall bli till hjälp för den internationella brottsligheten innefattar Schengensamarbetet en rad s.k. kompensatoriska åtgärder, exempelvis förstärkt yttre gränskontroll samt polisiärt och rättsligt samarbete. Schengenkonventionen lägger stor vikt vid bekämpningen av all narkotikarelaterad brottslighet och innehåller särskilda regler om narkotika (art. 70–76).

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att resande genom en ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika ges laglig möjlighet att föra ut narkotiska läkemedel från Sverige, om läkemedlen är avsedda för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk. Vidare görs en följdändring i lagen till följd av EU-anpassad tullagstiftning. Enligt regeringen är nuvarande svenska bestämmelser beträffande införsel av resande av legalt för-

skrivna narkotiska läkemedel strängare än motsvarande regler inom Schengensamarbetet. Sverige har, i och med anslutningen till Schengensamarbetet, åtagit sig att godkänna sådana intyg som avses i artikel 75 i Schengenkonventionen och som utfärdas av andra Schengenländers behöriga myndigheter för en maximal period om 30 dagar. Sverige måste således, om sådant intyg utfärdats, tillåta en resenär från ett annat Schengenland att införa narkotiska läkemedel inom ramen för en medicinsk behandling. De svenska reglerna måste följaktligen ändras i enlighet härmed. Det bör i sammanhanget uppmärksammas att Schengenreglerna inte medger någon sådan uppdelning av narkotika i olika förteckningar som finns i Läkemedelsverkets föreskrifter. Det bör också uppmärksammas att Schengenreglerna inte reglerar det fall att en person bosatt i ett Schengenland får narkotiska läkemedel förskrivna i ett annat Schengenland.

Riksdagen har med anledning av propositionen om Schengensamarbetet givit regeringen till känna att de ifrågavarande regeländringarna måste betraktas som en tillfällig lösning (prop. 1997/98:42, bet. 1997/98:JuU15, rskr. 1997/98:181). Riksdagen har framhållit att i såväl Schengensamarbetet som i alla andra internationella sammanhang måste allt göras för att inte på något sätt underlätta spridningen av narkotika. Även regeringen vill framhålla vikten av att Sverige i alla internationella sammanhang motarbetar åtgärder som kan underlätta spridningen av narkotika och tvärtom aktivt verkar för en restriktiv narkotikapolitik.

Regeringen menar dock att den utvidgning av rätten till införsel av narkotiska läkemedel som följer av Schengenanslutningen, genom det uttalade kravet på intyg från en behörig myndighet, innebär en bättre kontroll av förskrivande läkare, patienter och preparat än vad som är fallet i dag. Denna uppfattning framförs också av såväl Socialstyrelsen som Läkemedelsverket. Folkhälsoinstitutet framhåller att det inte ser någon grund för att betrakta regleringen inom Schengen endast som en tillfällig lösning. Det bör också framhållas att det krav som följer av Schengenanslutningen innebär en möjlighet till fri rörlighet även för svårt sjuka människor, inte minst cancerpatienter, och inte någon eftergift för en mindre restriktiv narkotikapolitik. Det handlar här hela tiden om legal förskrivning av läkemedel till sjuka människor för personligt bruk.

Regeringen anser att en i Sverige bosatt person skall ges motsvarande lagliga möjlighet som andra Schengenmedborgare att medföra narkotiska läkemedel inom ramen för en medicinsk behandling vid resa till annat Schengenland. För att utförsel av narkotikaklassade läkemedel lagligen skall kunna äga rum i ett sådant fall krävs en ändring i 3 § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika, som i sitt första stycke föreskriver att narkotika får importeras eller exporteras endast av den som har tillstånd till det. I paragrafens andra stycke meddelas regler endast om införsel i vissa fall av narkotiska läkemedel för medicinskt bruk. Regeringen föreslår därför att det i paragrafen föreskrivs att resande också utan särskilt tillstånd får föra ut narkotiska läkemedel från Sverige om läkemedlen är avsedda för medicinskt ändamål och den resandes personliga bruk, jämför 1 § lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Det saknas enligt regeringen anledning till ändringar av reglerna om införsel av narkotiska läkemedel i förhållande till länder som står utanför Schengensamarbetet. För resenärer från andra länder än Schengenländer bör således nuvarande föreskrifter fortsätta att gälla. Detta förhållande bör, som Riksåklagaren framhållit i sitt remissvar, klargöras genom reglering i förordning.

Läkemedelsverket är central förvaltningsmyndighet för kontroll och tillsyn av läkemedel och skall enligt sin instruktion särskilt svara för kontrollen och tillsynen enligt bl.a. läkemedelslagen och lagen om kontroll av narkotika. Verket har också givits en omfattande föreskriftsrätt på området. Läkemedelsverket bör mot bakgrund härav också ges uppgiften och befogenheten att utfärda sådana intyg som avses i artikel 75 i Schengenkonventionen såvitt avser svenska resenärer. Varken detta eller godkännandet av de intyg som utfärdats av andra Schengenländers behöriga myndigheter kräver någon lagstiftningsåtgärd. Läkemedelsverkets befogenhet att utfärda intyg bör föreskrivas i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika.

Enligt 3 § tredje stycket lagen om kontroll av narkotika får narkotika inte tas om hand på det sätt som avses i 8 § första stycket 2 tullagen (1987:1065). Narkotika får inte heller utan tillstånd sändas genom tullområdet, åter föras ut eller förvaras i tullager som inrättats för förvaring av proviantartiklar och liknande. I övrigt gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. (transportlagen).

Vid EU-inträdet upphörde möjligheten att ta hand om en vara som är belagd med någon form av införselrestriktion innan förtullningen är avslutad. Däremot finns det fortfarande en möjlighet enligt transportlagen att transitera sådana varor genom landet eller förvara dem på någon form av tullager eller att förstöra eller återutföra dem. Inte heller finns det nu längre några tullager som har inrättats för förvaring av proviantartiklar och liknande. Den inledande meningen i 3 § tredje stycket lagen om kontroll av narkotika liksom den senare delen i påföljande mening kan därför, som Tullverket framhållit, tas bort.

Socialutskottets bedömning

Schengenkonventionen lägger stor vikt vid bekämpningen av all narkotikarelaterad brottslighet. Schengenstaterna har åtagit sig att i enlighet med FN:s konventioner på narkotikaområdet vidta alla erforderliga åtgärder för att förebygga och bekämpa olaglig handel med narkotika och narkotiska läkemedel samt att därutöver särskilt bevaka de platser som är kända för narkotikahandel för att minska spridningen av narkotiska preparat till nya missbrukargrupper. De har vidare åtagit sig att i enlighet med sin konstitution och nationella lagstiftning tillåta s.k. kontrollerade leveranser på sina territorier, att förstärka sin kontroll över person- och varutrafiken samt av transportmedel vid de yttre gränserna i syfte att förhindra olaglig införsel av narkotika och narkotiska läkemedel samt att garantera att gällande lagstiftning medger beslag och förverkande av tillgångar som härrör från illegal handel med narkotika. Schengenkonventionen innehåller också särskilda regler om rätt att medföra narkotiska läkemedel vid resa till ett annat Schengenland. En

resande får medföra narkotiska läkemedel för medicinsk behandling under förutsättning att en behörig myndighet i hemlandet har utfärdat ett särskilt intyg. Den behöriga myndigheten skall utfärda intyget på grundval av läkares ordination.

Ett enigt Socialutskott har klart uttalat sin inställning vad gäller narkotikapolitikens mål och inriktning. Utskottet har därvid bl.a. anfört (se t.ex. betänkande 1998/99:SoU4 Narkotikapolitik) att målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Utskottet har också pekat på att den illegala narkotikahandlingen är ett stort och växande problem för världssamfundet som endast kan lösas med internationellt samarbete. Den globala utvecklingen av narkotikahandeln som pågår och den påverkan utvecklingen har för Sveriges del, framför allt vad gäller dagens ungdomar, oroar utskottet. Sveriges internationella narkotikapolitik måste vara tydlig, konsekvent och långsiktig. Utskottet har vidare anfört att Sveriges restriktiva narkotikapolitik ligger till grund för det internationella engagemanget och att Sverige sedan länge deltar mycket aktivt i det internationella samarbetet på detta område. Utskottet har också understrukt att det är synnerligen angeläget att regeringen med kraft fortsätter att bekämpa alla krav på legalisering av narkotika och liberalisering av narkotikapolitiken, såväl nationellt som på det internationella planet. Sverige måste fortsätta att aktivt driva sin inställning i narkotikafrågor internationellt, bl.a. inom FN, Europarådet, EU och i det nordiska samarbetet.

Den utvidgning av rätten till införsel av narkotiska läkemedel som följer av Schengenanslutningen innebär en möjlighet till fri rörlighet även för svårt sjuka människor med legalt förskrivna läkemedel för personligt bruk. Socialutskottet delar bedömningen att det krav som i detta fall följer av anslutningen till Schengen inte innebär någon eftergift för en mindre restriktiv narkotikapolitik. Genom den ändring som föreslås i 3 § andra stycket lagen (1992:860) om kontroll av narkotika vad gäller utförsel av sådana läkemedel ges personer bosatta i Sverige samma lagliga möjligheter som andra Schengenmedborgare att medföra narkotikaklassade läkemedel vid resa till annat Schengenland. Socialutskottet ställer sig bakom förslaget.

Socialutskottet vill slutligen än en gång understryka det angelägna i att Sverige, nationellt och internationellt, fortsätter att verka för en restriktiv syn på narkotika. Socialutskottet delar bedömningen att spridning av narkotika inte i något sammanhang får underlättas. Socialutskottet förutsätter att regeringen inom ramen för Europasamarbetet verkar för en generellt restriktiv förskrivning av narkotikaklassade läkemedel. Det är angeläget inte minst mot bakgrund av att flera EU-länder inför eller överväger att införa försöksprogram med legal förskrivning av narkotika.

Stockholm den 28 mars 2000

På socialutskottets vägnar

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Rolf Olsson (v), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Lars Elinderson (m), Tullia von Sydow (s), Rosita Runegrund (kd) och Christina Nenes (s).